

7Н/1 204415
(1038)

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

Н. У. Чайка

**ТЫПАЛОГІЯ ЭЛІПСІСА
У СІНТАКСІЧНАЙ СІСТЭМЕ
БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ**

Манаграфія

Мінск
2012

Нацыянальная
бібліятэка
Беларусі

ЗМЕСТ

Дадатак А. Кампаненты семантычнай структуры канструкцый з эліпсісам дзеяслова.....	3
Дадатак Б. Прадуктыўнасць мадэлей канструкцый з эліпсісам дзеяслова	9
Б.1. Дынамічна-лакатыўны тып.....	10
Б.2. Экзістэнцыяльна-лакатыўны тып.....	22
Б.3. Акцыянальныя тыпы	26
Б.4. Лакатыўна-пацыентыўны тып.....	37
Б.5. Акцыянальна-дэлібератыўны тып.....	41
Б.6. Статальны тып.....	45
Б.7. Экзістэнцыяльна-тэмпаральны тып	47
Б.8. Рэляцыйны тып	49
Дадатак В. Частотнасць структурных тыпаў канструкцый з эліпсісам дзеяслова	51
В.1. Поліпрэдыкатыўны тып.....	52
В.2. Звышфразавы тып: самастойныя сінтаксічныя адзінкі ў структуры звышфразовага адзінства	63
В.3. Звышфразавы тып: эліптычныя і парцэляваныя канструкцыі ў структуры звышфразовага адзінства.....	76
В.4. Ускладнена-паратаксічны тып	84
В.5. Ускладнена-паўпрэдыкатыўны тып	89
<i>В.5.1. Эліптычныя канструкцыі з адасобленымі азначэннямі.....</i>	<i>89</i>
<i>В.5.2. Эліптычныя канструкцыі з адасобленымі акалічнасцямі</i>	<i>91</i>
В.6. Ускладнена-парэўнальны тып.....	94
В.7. Ускладнена-далучальны тып.....	96
В.8. Ускладнена-паратаксічны тып	98
<i>В.8.1. Ускладнена-інтрадуктыўны тып (з устаўнымі канструкцыямі)</i>	<i>98</i>
<i>В.8.2. Ускладнена-інтрадуктыўны тып (са звароткамі).....</i>	<i>101</i>
Дадатак Г. Кампенсаторныя семантычныя кампаненты ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова	103
Г.1. Дынамічна-лакатыўны тып.....	104
Г.2. Акцыянальныя тыпы	110
Г.3. Лакатыўна-пацыентыўны тып.....	120
Г.4. Акцыянальна-дэлібератыўны тып.....	122
Г.5. Экзістэнцыяльна-лакатыўны тып.....	125
Г.6. Статальны тып.....	128
Г.7. Экзістэнцыяльна-тэмпаральны тып	130
Г.8. Рэляцыйны тып	132

Дадатак Д. Функцыянаванне канструкцый з эліпсісам дзеяслова	134
Д.1. Выражэнне прэдыкатыўных катэгорый у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова	135
<i>Д.1.1. Выражэнне катэгорыі тэмпаральнасці</i>	<i>135</i>
<i>Д.1.2. Выражэнне катэгорыі мадальнасці</i>	<i>142</i>
<i>Д.1.3. Выражэнне катэгорыі персанальнасці</i>	<i>149</i>
Д.2. Канструкцыйная поліфункцыянальнасць сінтаксем у парадыгме структурна-сінтаксічных мадыфікацый.....	155
<i>Д.2.1. Канструкцыйна-трансфармацыйныя фактары поліфункцыянальнасці сінтаксем</i>	<i>155</i>
<i>Д.2.2. Канструкцыйна-катэгарыяльныя фактары поліфункцыянальнасці сінтаксем</i>	<i>166</i>
<i>Д.2.3. Логіка-семантычныя фактары поліфункцыянальнасці сінтаксем..</i>	<i>174</i>
Дадатак Е. Акт аб укараненні.....	177

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Б.2. Экзистенциально-лакатунғы тып

РЕПОЗИТОРИЙ БҒБҮ

Від	Мадэль	Структурная схема	Прыклады
Статальная лакалізацыя ў межах прасторавага арыенціра	Экзісцыенс – прэдыкат – лакатыў	Pron Pers _{nSing} – ∅ – N _{iSing}	<i>Зноў лета. І я – у хатце бацькавай</i> (С. Грахоўскі)
		Pron Pers _{nSing} – ∅ – Adv	<i>Хмары і дрэвы чадам густым прагорклі. // Угары – хоць бы зорка. // Хоць бы крупінка святла</i> (Г. Бураўкін); <i>Шырокі кузаў роўна з берагамі // Насыпаны пахучым цёплым зернем. // А я – наверх</i> (Н. Гілевіч)
		N _{nSing} – ∅ – N _{iSing}	<i>У засадзе – Баранаў Васіль</i> (А. Куляшоў)
		N _{nPlur} – ∅ – N _{iSing} N _{iPlur}	<i>Як ні скажаш, вельмі цяжка // Па кавалку зарабляць. // На сяле ўсё немцы ў касках, // А Міколы не відаць</i> (П. Броўка)
		N _{nPlur} – ∅ – N _{nSing}	<i>Ля хаты – невялікія прыбудовы</i> (Янка Брыль)
		N _{nPlur} – ∅ – N _{iPlur}	<i>Ноч. Снягі, як горы. // На снягах салдаты // 327-га Сібірскага палка</i> (П. Броўка)
		N _{nSing} – ∅ – Pron Pers _{iSing} – N _{iSing} – Adj _{iSing}	<i>Здалёк паказаўся шырокі воз. На ім – Мікола са Сцяпанам</i> (С. Грахоўскі)
		N _{nSing} – ∅ – Pron Pers _{iPlur}	<i>– Хадоська не ў вас часам?</i> (І. Мележ)
		N _{nPlur} – ∅ – Adv	<i>Я адказваю: – Дзе ж тое гора? Сцены светлыя, чыстая столь...</i> (Т. Бондар);

Від	Мадэль	Структурная схема	Прыклады
			<i>Кінь буракі ды прыбярыся. Сваты там... Корч і яго Яўхім</i> (І. Мележ)
		$N_{nPlur} - \emptyset - Adv$	<i>Там, напэўна, — заі</i> (Н. Гілевіч)
Усяго (у межах мадэлі)			10
Статальная лакалізацыя па-за межамі прасторавага арыенціра	Экзісцыенс – прэдыкат – лакатыў	$N_{nSing} - \emptyset - N_{lSing} - Adj_{nSing}$	<i>За імобай – снежаньскі лядок</i> (Р. Баравікова)
		$N_{nPlur} - \emptyset - N_{lPlur}$	<i>Лобач з дарослымі – дзеці</i> («Чырвоная змена»)
		$N_{nPlur} - \emptyset - N_{lSing}$	<i>Над возерам – аблокі</i> (П. Галавач); <i>Хвалісты, ліловы вэлюм над хлебным бязмежжсам</i> (Г. Багданава)
		$(Num\ N_{gPlur}) - \emptyset - Adv - N_{lSing} - Adj_{lSing}$	<i>Адыдзі... Там шаўковыя косы</i> (Т. Бондар); <i>Там, за вёскай, – чыстая крынічка</i> (Янка Брыль)
		$N_{nPlur} - \emptyset - N_{gSing} - Adj_{gSing}$	<i>Абапал лясной паляны – дубы</i> (А. Карэлін)
Усяго (у межах мадэлі)			5
Статальная лакалізацыя паміж прасторавых арыенціраў	Экзісцыенс – прэдыкат – лакатыў	$N_{nSing} - \emptyset - N_{gPlur}$	<i>Між самавітых цагляных катэджаў – маленькая хатка</i> (Г. Багданава); <i>Між вёсак – маляўнічае возера</i> (А. Астрэйка)
		$Pron\ Pers_{nSing} - \emptyset - N_{gSing}$	<i>На пагурынку – купка людзей. Сярод іх – Сяргей</i> (А. Кулакоўскі)

Від	Мадэль	Структурная схема	Прыклады
		$N_{nSing} - \emptyset -$ $Pron Pers_{gPlur} -$ $Pron Adj_{nSing} - Adj_{nSing}$	<i>Сярод іх – маладая дзяўчына</i> (Г. Багданава)
Усяго (у межах мадэлі)			3
Статальная лакалізацыя сумесных аб'ектаў	Экзісцыенс – каэкзісцыенс – прэдыкат – лакатыў	$N_{nSing} - N_{lSing} - \emptyset -$ N_{iSing}	<i>Не трое па ж гасці ўжо выходзяць. // А сват – у хаце з жаніхом</i> (Н. Гілевіч)
Статальная лакалізацыя, суадносная з тэмпаральнай характарыстыкай	Экзісцыенс – прэдыкат – лакатыў – тэмпаратыў	$N_{nSing} - \emptyset - N_{iPlur} -$ $Adv - Adj_{iPlur}$	<i>Зноўку ў лінавых начоўках дзіця і песня... Толькі гайдані</i> (Т. Бондар); <i>Хтосьці будзе за сцяною ноч гадаць: // Навальніца – навальніцай... // Штосьці ёсць! // У суседа, у суседа – ноччу госць</i> (Т. Бондар)
Статальная лакалізацыя, суадносная са спосабам	Экзісцыенс – прэдыкат – лакатыў – спосаб	$N_{nSing} - \emptyset - N_{iSing} -$ $N_{lSing} - N_{gSing}$	<i>Травінка на губах – гарчынкая папроку</i> (Т. Бондар)
		$N_{nPlur} - \emptyset - Adv - Adv$	<i>Сляды наперадзе – глыбока, густа</i> (Т. Бондар)
		$(Num N_{gPlur}) - \emptyset -$ $N_{gSing} - Adv$	<i>...Дзве рукі – ля сэрца накрывж</i> (Н. Гілевіч)
Усяго (у межах мадэлі)			5